

Васильківська С. М.,

здобувач вищої освіти IV курсу кафедри музичного та хореографічного мистецтва ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»;

Науковий керівник: Піхтар О.А., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри музичного та хореографічного мистецтва ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», м. Миколаїв, Україна

ЖАНР КАНТАТИ В ТВОРЧОСТІ АНАТОЛІЯ ПАШКЕВИЧА

Мистецький спадок Анатолія Пашкевича складається зі значної кількості творів, у яких хоровим жанрам надається провідне місце. Хорова творчість А. Пашкевича – це втілення цілісного художнього світу, який сформувався під впливом трансформації традицій, рис української народної музики та українського фольклору.

Відомий хоровий диригент, композитор-аматор, народний артист України Пашкевич Анатолій Максимович народився в с. Довбиш Баранівського району. З дитинства захоплювався музикою. Як сам згадував митець, все починалося з трофейної скрипучої гармошки віденського ладу «венки», якою хлопець майстерно оволодів, але вже згодом, почувши гру фронтовика на баяні, захотів, щоб батьки купили йому справжній баян, який у тяжкі повоєнні роки був неабиякою цінністю навіть для професійних музикантів. Батьки наважилися таки продати єдину корову-годувальницю, щоб купити синові справжнього тульського баяна. За місяць самотужки Анатолій навчився грати такі складні твори, що й сам дивувався. Поїхали з батьком у Житомир, купили самовчитель, партитуру. І вже за місяць грав складні класичні твори, причому додавав і свої варіації.

На кого вчитися – такої проблеми у Анатолія не було. Після невдалої спроби поступити в Київське музичне училище ім. Глієра випадковість звела його у Новоград-Волинському з директором тамтешнього Будинку культури, майбутнім видатним режисером і постановником масштабних концертних дійств Борисом Шарварком. Він допомагає Анатолію вступити на всесоюзні курси підготовки керівників художньої самодіяльності, які вперше відкрились при Новоград-Волинському Будинку культури. Закінчивши курси, він вирішує поспробувати щастя у Москві, де при Всесоюзному будинку народної творчості відкривалися заочні музичні курси. Навчатися довелося одночасно із службою в армії (Північний морський флот). Після закінчення строкової служби Пашкевича залишали баяністом у матроському ансамблі, але він повернувся у рідну Баранівку, організував там вокальний ансамбль, самодіяльний хор, одержував перемоги на численних

олімпіадах та оглядах. На одному із оглядів у Києві сам Григорій Верьовка високо оцінив творчі здібності і талант молодого керівника ансамблю. Через кілька років ансамблю було присвоєно звання народного.

Анатолій Пашкевич глибоко національний композитор. Сьогодні вже важко уявити українську пісенну культуру без «Маминої вишні», «Пісні Волині», «Пісні про хліб», «Довженкової землі» та інших. Пашкевич неперевершений мелодист. Більшість його творів на вірші українських поетів вже стали народними («Гуси летіли», «Моя ти земле калинова», «Хата моя, біла хата», «Світязь», «Чебреці») та інші. Крім того у творчому доробку композитора є близько двох десятків пісень на народні тексти, в яких своє авторство він не декларував, серед них: «Ой я маю чорні брови», «Ой не плавай лебедонько», «Сама собі дівчино здивувалася».

Окрема сторінка його композиторської творчості – аранжування, гармонізації та обробки українських народних пісень. Він не просто розкладав пісню на голоси чи механічно адаптував її до можливостей певного хорового колективу, а вишукував нову звукову палітру, яка б по-новому розкривала цей народний витвір. Уся могутня зрілість композиторського таланту Пашкевича проявилась у масштабних формах – фольк-опері «Блудний син», лібретто до якої написав сам за твором німецького письменника Германа Пуштфера, ораторії «Крик попелу» (лібретто О. Богачука), кантатах «Лебеді материнства» (вірші В. Симоненка) та «Чернігівські дзвони» (вірші М. Негоди).

Анатолій Пашкевич – самобутній, неповторний майстер хору, який своєю творчістю визначив вектори розвитку народно-хорового мистецтва. Завдяки і йому цей вид музикування став одним із найпопулярніших в Україні. Не здобувши хормейстерської професійної освіти, він став учителем для багатьох власників престижних дипломів. Пашкевич-хормейстер умів безпомилково віднаходити «нервові центри» пісні і, натискаючи на них, вигравав на найтонших струнах людських душ як слухачів, так і виконавців. Його хори не були багаточисельними, однак за інтенсивністю і динамізмом вони не поступалися капелам, бо диригент працював з кожним співаком, знав можливості кожного і умів домагатися максимум можливого. Він подарував нам ціле суцвіття талановитих співачок: Раїсу Кириченко, Ольгу Павловську, Євгенію Крикун, Галину Мельник.

Наш самобутній пісняр, композитор також звертався до жанру кантати. Цей жанр він намагався поєднувати не тільки в авторських творах, але й на вірші поетів. А саме «Лебеді материнства» написані на вірші Василя Симоненка на вірші М. Негоди.

Аналіз досліджень показав, що *кантата* (італ., *cantata*, від лат. *canto* – співаю) – твір урочистого або лірико-етнічного характеру, що складається з декількох закінчених номерів, виконується співаками – солістами, хором у супроводі оркестру і призначений для концертного виконання. Кантата (від ліричної поезії) – урочистий багаточастинний вірш. Зустрічаються кантати урочистого, радісного, ліричного, скорботного, розповідного характеру; поділяються на світські та духовні (релігійні). Зазвичай кантата складається з арій, речитативів оркестрового вступу і хорів. Кантата близька до ораторії, відрізняється

від неї меншими масштабами, відсутністю драматичної розробки сюжету переважно камерним характером. Кантата виникла в Італії в першій половині XVII століття.

Термін кантата вперше використав у своїй збірці «Кантати та арії на сольний голос» (1620) італійський композитор Алессандро Граді. Початково цим терміном позначали твори, які протиставлялися тодішнім «сонатам» – інструментальним творам. В першій половині XVII ст. італійська кантата була сольною (голос з остинатним супроводом) та відрізнялася від арії наскрізним розвитком мелодії від куплета до куплета. Пізніше створювалися кантати, що містили дві арії да камо з'єднані речитативом. Такі кантати були близькі до оперних сцен.

Серед українських композиторів відомі кантати – М. Вербицького «Заповіт», М. Лисенка «Б'ють пороги», «На вічну пам'ять Котляревському «Радуйся, ниво неполитая»; Д. Січинського «Лічу в неволі», «Дніпро реве» та інші.

Анатолій Пашкевич проявляв усю свою величну зрілість композиторського таланту у масштабних формах: кантати «Лебеді материнства» на вірші Василя Симоненка, «Чернігівські дзвони» (вірші М. Негоди). В своїй творчості композитор використовував жанр хорової кантати не в багатьох композиціях. Зазвичай вони були урочистого і піднесеного характеру, що дуже помітно в кантаті «Лебеді материнства» на вірші Василя Симоненка. В цьому багаточастинному творі А. Пашкевич намагався поєднати урочистість, ліричність і сильну любов до своєї рідної неньки.

Отже, хорова спадщина Анатолія Пашкевича є важливим культурним надбанням, що зберігає традиції української народної музики та розвиває національне хорове мистецтво.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук П. Характерник української пісні. *Укр. муз. газета*. 2013. № 3. С. 12.
2. Андрійчук П. Анатолій Пашкевич як явище в українській пісенній творчості. *Народна творчість та етнографія*. 2005. №. 4. С. 63-66.
3. Золотий фонд української естради. Композитори. Пашкевич Анатолій URL: <http://www.uaestrada.org/kompozitori/pashkevych-anatolij/> (дата звернення: 16.10.2023).
4. Кирей В. Пісня «Степом, степом» народилася за одну ніч. *Урядовий кур'єр*. 2013. 12 лют. (№ 28). С. 11.
5. Пашкевич Анатолій Максимович // Українська музична енциклопедія. Київ: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України, 2018. Том 5: ПАВАНА «РОЛІКАРП». С. 116-117.
6. Й. Струцюк «Вище голову, Маестро!» (До 60-річчя композитора). Луцьк: газета «Віче». 1998. 5 лютого.